

Žorž Simenon

MEGRE I MOTKA

Prevela s francuskog
Gordana Breberina

 Laguna

Naslov originala

Georges Simenon

MAIGRET ET LA GRANDE PERCHE

Copyright © Georges Simenon limited

Translation Copyright © 2011 za srpsko izdanje, LAGUNA

1

U kojoj Megre sreće nekadašnju poznanicu, koja se u međuvremenu skrasila, i u kojoj se govori o Tužnom Fredu i mogućem lešu

Na propisno popunjenoj prijavi koju je portir pružao Megreu pisalo je doslovce:

Ernestina Miku (udata Žisjom), zvana Motka, koju ste pre sedamnaest godina uhapsili u Mesečevoj ulici i koja se tada skinula do gole kože ne bi li vas iznervirala, moli Vas da je hitno primite radi razgovora o pitanju od najvećeg značaja.

Megre pogleda ispod oka starog Žozefa kako bi otkrio da li je pročitao cedulju, ali je lice sedokosog vratara bilo bezizražajno. On je verovatno jedini u Kriminalističkoj policiji tog jutra bio u sakou i inspektor se, prvi put posle tolikih godina, zapita zbog kog besmislenog propisa teraju

tog dostojanstvenog čoveka da nosi oko vrata težak lanac sa ogromnom kolajnom.

Ima dana kada postavljamo sebi glupa pitanja. Možda je to bilo povezano sa vrućinom. A možda i sa atmosferom godišnjih odmora, koja sprečava ljude da budu previše ozbiljni. Prozori su bili širom otvoreni i pariska buka je odzvanjala u kancelariji gde je Megre, pre Žozefovog ulaska, pratio pogledom osu koja se vrtela ukrug i udarala u tavanicu uvek na istom mestu. Polovina inspektora bila je na moru ili selu. Lika je nosio panama-šešir, koji je na njegovoj glavi izgledao kao domorodačka koliba ili abažur. Načelnik je dan ranije otputovao u Pirineje, kao i svake godine.

„Je l' pijana?“, upita Megre vratara.

„Ne bih rekao, gospodine Megre.“

Zato što neke žene oseće potrebu da potkazuju policiji kad previše popiju.

„Je l' nervozna?“

„Pitala me je hoće li dugo čekati, a ja sam odgovorio da ne znam ni da li ćete je uopšte primiti. Sela je u ugao čekaonice i uzela da čita novine.“

Megre se nije sećao ni prezimena Miku i Žisjom ni nadimka Motka, ali je dobro zapamtio Mesečevu ulicu po jednom sličnom toplom danu, kad se asfalt razmekšava pod donovima i obavlja Pariz mirisom katrana.

Nedaleko od kapije Sen Deni nalazi se uličica sa sumnjivim hotelima i prodavnicama galeta i pogačica. U to vreme još nije bio inspektor. Žene su nosile ravno krojene haljine

i skraćivale kosu tik ispod potiljka. Da bi se obavestio o toj devojci, morao je da uđe u dva-tri bara u toj četvrti i usput popije nekoliko čaša apsinta. Mogao je maltene ponovo da oseti njihov miris, kao što je osećao i smrad znoja ispod pazuha i prljavih nogu u malom hotelu. Soba je bila na trećem ili četvrtom spratu. Pošto je pogrešio vrata, najpre je nabasao na crnca koji je sedeo na krevetu i svirao harmoniku i koji je verovatno nastupao na igrankama. Ne prestajući da svira, muzičar mu je pokazao bradom na susedna vrata.

„Slobodno.“

Promukao glas. Glas nekoga ko je previše pio ili pušio. Pored prozora okrenutog prema dvorištu stajala je visoka devojka u nebeskoplavoj kućnoj haljini i pržila krmenadlu na primusu.

Bila je visoka kao Megre, možda i viša. Ravnodušno ga je odmerila od glave od pete i upitala:

„Vi ste pandur?“

Megre je na ormanu s ogledalom pronašao novčanik i čekove. Nije se ni pomerila.

„To je uradila moja prijateljica.“

„Koja prijateljica?“

„Ne znam kako joj je pravo ime. Zovu je Lulu.“

„Gde je ona?“

„Pronađite je. To vam je posao.“

„Obucite se i pođite sa mnom.“

To je bio slučaj lakše krađe, ali su mu u policiji pridavali izvestan značaj, ne toliko zbog visine svote, koja nije

bila velika, koliko zbog toga što je žrtva bio jedan uticajni trgovac stokom iz Šaranta, čiji je poslanik već intervenisao.

„E pa prvo ću, bogme, da pojedem šniclu!“

U sobi, koja je bila skućena, postojala je samo jedna stolica. On je stajao dok je devojkica jela, natenane, ne obraćajući pažnju na njega, kao da ga nema.

Verovatno je tada imala dvadesetak godina. Bila je bleđa, imala je bezbojne oči i izduženo koščato lice. Sećao se da je posle čačkala zube šibicom, a zatim prelila kafu vrelom vodom.

„Zamolio sam vas da se obučete.“

Bilo mu je toplo. Smetao mu je miris hotela. Primetila je da mu je neprijatno?

Polako je skinula kućnu haljinu, kombinezon i gaćice i, kao od majke rođena, legla na razmešten krevet i zapalila cigaretu.

„Ja čekam!“, rekao je nestrpljivo, trudeći se da gleda negde drugde.

„I ja.“

„Imam nalog za hapšenje.“

„Pa dobro! Uhapsite me.“

„Obucite se i pođite sa mnom.“

„Meni je dobro i ovako.“

Situacija je bila smešna. Devojkica je bila spokojna, opuštena, podrugljivo ga je gledala bezbojnim očima.

„Rekli ste da me hapsite. Slažem se. Ali ne tražite od mene da vam još i pomažem. Ja sam kod svoje kuće.

Vrućina je i imam pravo da budem gola. Ako hoćete da pođem sa vama ovakva kakva sam, nemam ništa protiv.“

Najmanje deset puta je ponovio:

„Obucite se!“

Možda zbog njene bele kože, a možda i zbog prljave sobe, tek imao je utisak da nikada ranije nije video neku toliko nagu ženu. Uzalud joj je bacao odeću na krevet i pretio. Onda je pokušao sa ubeđivanjem.

Na kraju je sišao da pozove dvojicu policajaca i prizor je postao bizaran. Morali su silom da umotaju devojkicu u ćebe i snesu je, kao paket, niz usko stepenište. Dok su prolazili, vrata su se otvarala.

Od tada je nije video. Nije više čuo za nju.

„Neka uđe“, reče uzdahnivši.

Odmah ju je prepoznao. Imao je utisak da se uopšte nije promenila. Sećao se njenog izduženog belog lica, svetlih dužica i velikih, previše namazanih usta, nalik krvavoj rani. Sećao se i one spokojne podrugljivosti u njenom pogledu, svojstvene ljudima koji su videli sve i svašta, pa ničemu više ne pridaju značaj.

Imala je pristojnu haljinu, svetao slamnati šešir i rukavice.

„Još ste ljuti na mene?“

On povuče dim iz lule i ništa ne odgovori.

„Mogu li da sednem? Znala sam da ste unapređeni i da zato nisam više imala priliku da vas sretnem. Je l' sme da se puši?“

Ona izvadi cigaretu iz tašne i zapali je.

„Odmah da vam kažem, ne ljutim se na vas zbog toga, ali onda sam bila u pravu. Odležala sam godinu dana, iako to nisam zaslužila. Zaista je postojala ta Lulu koju se vi niste potrudili da pronađete. Bile smo zajedno kad je naišao taj debeljko pun love. Poveo nas je obe, ali kad me je pipnuo, rekao mi je da se gubim, jer se grozi mršavih žena; bila sam u hodniku kad mi je Lulu, sat kasnije, dala novčanik da ga ispraznim.“

„Šta je posle bilo s njom?“

„Pre pet godina držala je jedan restorančić u južnoj Francuskoj. Htela sam samo da vam kažem kako svako može da pogreši.“

„Zato ste došli?“

„Ne. Došla sam da razgovaram s vama o Alfredu. Kad bi znao da sam ovde, rekao bi da sam budala. Mogla sam da se obratim inspektoru Boasjeu, koji ga dobro poznaje.“

„Ko je Alfred?“

„Moj muž. Stvarno mi je muž, venčali smo se i u opštini i u crkvi, pošto je on sačuvao veru u Boga. Alfreda je inspektor Boasje hapsio dva-tri puta i odslužio je pet godina u Frenu.“

Glas joj je bio hrapav.

„Možda vam prezime Žisjom ne zvuči poznato, ali kad budete čuli njegov nadimak, sigurno ćete se setiti, novine su često pisale o njemu. On je Tužni Alfred.“

„Sefovi?“

„Aha.“

„Posvađali ste se?“

„Ne. Nisam došla zbog onoga zbog čega vi mislite. Nisam ja od tih. Čuli ste, dakle, za Alfreda?“

Megre ga nikada nije video, u stvari viđao ga je po hodnicima dok je pljačkaš čekao da ga Boasje sasluša. Sećao se kao kroz maglu suvonjavog čovečuljka nemirnih očiju u odeći koja je uvek delovala preveliko na njegovom mršavom telu.

„Očigledno imamo različito mišljenje o njemu“, reče ona. „Jadničak. Zanimljiviji je nego što mislite. Uskoro će biti dvanaest godina kako živim s njim, a tek sad počinjem da ga upoznajem.“

„Gde je on?“

„Ne bojte se, stići ću i do toga. Ne znam gde je, ali se nehotice uvalio u nevolju i zato sam ja sada ovde. Treba samo da mi verujete, ali shvatam da mnogo tražim.“

Znatiželjno ju je posmatrao zato što je način na koji je govorila bio neodoljivo prostodušan. Nije se prenemagala, nije pokušavala da ostavi utisak. Ako nije odmah prešla na stvar, to je bilo zato što je ono što je htela da mu kaže zaista bilo zapetljano.

Uprkos svemu, i dalje je postojala barijera između njih dvoje i ona je pokušavala da je sruši kako ne bi izvukao pogrešne zaključke.

Megre nikada nije lično imao posla sa Tužnim Alfredom i o njemu je znao jedino ono što se o njemu pričalo u policiji. Bio je maltene slavan, novine su naduvavale njegove pljačke zato što je bio neobičan.

Dugo je radio u *Planšaru*, fabrici sefova; bio je jedan od njihovih najboljih stručnjaka. Već tada je bio tužan, povučen i bolešljiv momak, koji je povremeno dobijao epileptične napade.

Boasje bi verovatno mogao da ispriča Megreu pod kakvim je okolnostima otišao iz *Planšara*.

Umesto da ugrađuje sefove, počeo je da ih obija.

„Još je imao legalan posao kad ste se upoznali?“

„Naravno da nije. Nisam ga ja gurnula na stranputicu, ako ste to mislili. Snalazio se nekako. Zaposlio bi se vremena na vreme kod nekog bravara, ali sam vrlo brzo shvatila šta se dešava.“

„Zar ne mislite da bi trebalo da razgovarate sa Boasjeom?“

„On se bavi pljačkama, zar ne? A vi se bavite ubistvima.“

„Alfred je nekoga ubio?“

„Čujte, gospodine inspektore, mislim da će biti brže ako me ne prekidate. O Alfredu mogu da pričaju šta god hoće, ali on nikoga ne bi ubio ni za sve zlato ovoga sveta. Zvuči glupo kad se to kaže za nekog poput njega, ali on je osetljiva duša koja se rasplače zbog sitnice. Ja to najbolje znam. Drugi bi vam rekli da je mlakonja. Možda sam ga zato i zavolela.“

Ona blaženo pogleda Megrea. Nije naglasila poslednju reč, ali ju je ipak izgovorila sa izvesnim ponosom.

„Ljudi bi se iznenadili kad bi znali šta se sve dešava u njegovoj glavi. Ali nije važno. Za vas je on samo lopov. Jednom su ga ukebali i odležao je pet godina. Nijednom nisam propustila da odem kod njega u danima posete i

bila sam primorana da se za to vreme vratim svom starom poslu, što mi je donelo silne nevolje, budući da nisam bila prijavljena, a tada je to još bilo obavezno.

On se i dalje nada da će mu se posrećiti i da ćemo otići da živimo na selu. Mašta o tome odmalena.“

„Gde stanujete?“

„Na Keju Žemap, baš kod brane Sen Marten. Imamo dve sobe iznad bistroa obojenog u zeleno i to je prilično zgodno zbog telefona.“

„Alfred je sada tamo?“

„Ne. Već sam vam rekla da ne znam gde je i možete da mi verujete. Obio je neki sef, ali ne sinoć, nego preksinoć.“

„I pobegao je?“

„Sačekajte, gospodine inspektore! Ubrzo ćete videti da je sve ovo što vam govorim važno. Poznajte ljude koji kupuju loz za svako izvlačenje, zar ne? Neki odvajaju od usta da bi ga kupili, uvereni da će kroz nekoliko dana konačno biti bogati. E pa dobro! Isto je i sa Alfredom. U Parizu postoje desetine sefova koje je ugradio i koje poznaje kao sopstveni džep. Sef se obično kupuje zato da bi se u njemu držao novac ili nakit.“

„Nada se da će naleteti na pozamašnu svotu?“

„Upravo tako.“

Slegala je ramenima, kao da govori o bezopasnim bubicama nekog deteta. A onda je dodala:

„Nema sreće. Uglavnom nalazi obveznice, koje je nemoguće prodati, ili poslovne papire. U sefu je samo jednom

bila velika suma, koja bi mu omogućila da mirno provede ostatak života, i Boasje ga je tada uhapsio.“

„Bili ste s njim? Vi ste čuvali stražu?“

„Ne. Nikada mi to nije dozvolio. U početku mi je govorio gde namerava da radi i ja bih nekako izvela da se nađem u blizini. Kad je to primetio, prestao je da mi se poverava.“

„Plaši se da vas ne uhapse?“

„Možda. Ali verovatno i zbog sujeverja. Vidite, mada živimo zajedno, on je usamljenik i desi se da po dva dana ne progovori ni reč. Kad ga uveče vidim da odlazi na biciklu, znam šta to znači.“

Megre se sećao tog detalja. U nekim novinama Alfreda Žisjoma su zvali „pljačkaš na biciklu“.

„I to je njegova ideja. Tvrdi da čovek na biciklu noću prolazi nezapaženo, naročito ako preko ramena nosi kutiju s alatom. Ljudi misle da je radnik koji ide na posao. Vidite da razgovaram s vama kao s prijateljem.“

Megre se i dalje pitao zašto je došla u njegovu kancelariju. Kad je uzela novu cigaretu, on joj pruži zapaljenu šibicu.

„Danas je četvrtak. Alfred je otišao da odradi taj posao u noći između utorka i srede.“

„Rekao vam je da je krenuo u pljačku?“

„Nekoliko noći pre toga izlazio je uvek u isto vreme, a to je pouzdan znak. Pre nego što provali u neku kuću ili kancelariju, ponekad je nedelju dana posmatra da bi se upoznao s navikama ljudi.“

„I da bi se uverio da nema nikoga unutra?“

„Ne. To mu je svejedno. Čak mislim da više voli da radi kad ima nekoga nego u praznoj kući. On se sasvim nečujno kreće. Sto puta se desilo da noću dođe i legne pored mene, a da ja i ne primetim da se vratio.“

„Znate li gde je preksinoć radio?“

„Znam samo da je bio u Nejiju. A i to sam saznala sasvim slučajno. Prethodnog dana, kad se vratio, ispričao mi je kako ga je policija legitimisala i kako su verovatno pomislili da je neki pokvarenjak pošto su ga zaustavili u Bulonjskoj šumi, na mestu gde žene obično čekaju mušterije.

’Gde se to desilo?’ pitala sam ga.

’Iza zabavnog parka. Vraćao sam se iz Nejija.’

A onda je preksinoć poneo kutiju s alatom i ja sam shvatala da ide da radi.“

„Nije pio?“

„On ne pije i ne puši. Ne podnosi alkohol. Užasno se plaši da će dobiti napad i strašno ga je stid kad mu se to desi na ulici i kad se oko njega okupi gomila ljudi koji ga sažaljevaju. Pre nego što je krenuo, rekao mi je:

’Mislim da ćemo ovoga puta stvarno otići na selo.’“

Megre je hvatao beleške, oko kojih je nesvesno crtao šare.

„Koliko je bilo sati kad je otišao sa Keja Žemap?“

„Oko jedanaest uveče, kao i prethodnih dana.“

„U Neji je, znači, stigao oko ponoći.“

„Verovatno. Nikada nije brzo vozio, ali, s druge strane, u to doba nije gužva u saobraćaju.“

„Kad ste ga ponovo videli?“

„Nisam ga ponovo videla.“

„I zato mislite da mu se nešto dogodilo?“

„Pozvao me je telefonom.“

„Kada?“

„U pet ujutru. Nisam spavala. Brinula sam se. On se uvek boji da će dobiti napad na ulici, a ja strahujem da bi to moglo da mu se desi dok radi, shvatate? Čula sam telefon u bistrou. Naša spavaća soba je odmah iznad. Gazde nisu ustale. Znala sam da je za mene i sišla sam. Shvatila sam po njegovom glasu da je u nevolji. Govorio je tiho.

’Ti si?’

’Da.’

’Sama si?’

’Da. Gde si ti?’

’U jednom kafeu blizu Severne železničke stanice. Slušaj, Tino (uvek me je tako zvao), moram da se izgubim na neko vreme.’

’Videli su te?’

’Ma ne zato. Ne znam. Neki muškarac me je video, ali ne verujem da je policajac.“

’Uzeo si novac?’

’Ne. To se desilo pre nego što sam završio.’

’Šta se desilo?’

’Petljao sam oko brave kad sam osvetlio lampom nečije lice u uglu. Pomislio sam da je neko bešumno ušao u sobu i da me posmatra. Onda sam shvatio da su te oči mrtve.“

Ona odmeri Megrea.

„Sigurna sam da me nije slagao. Da je nekoga ubio, rekao bi mi. I ne pričam vam izmišljotine. Imala sam utisak

da će se svakog časa onesvestiti na drugom kraju žice. Toliko se plaši smrti...“

„Ko je to bio?“

„Ne znam. Nije se upuštao u objašnjavanje. Sve vreme se spremao da spusti slušalicu. Bojao se da ga ne čuju. Rekao mi je da će uhvatiti voz koji polazi za petnaest minuta...“

„Za Belgiju?“

„Verovatno, pošto je bio blizu Severne stanice. Pogledala sam red vožnje. Ima jedan voz u petnaest do šest.“

„Ne znate ni iz kog je kafea zvao.“

„Juče sam procunjala po tom kraju i malo sam se raspitivala, ali bez uspeha. Sigurno su mislili da sam ljubomorna žena i nisu hteli ništa da mi kažu.“

„Sve u svemu, rekao vam je da se u prostoriji gde je radio nalazi neki leš?“

„Uspela sam da iščupam još neke informacije. Dodao je da se radi o ženi, da su joj grudi bile krvave i da je držala telefonsku slušalicu u ruci.“

„To je sve?“

„Ne. U trenutku kad se spremao da pobegne – a mogu da zamislim u kakvom je stanju bio – neki auto se zaustavio ispred gvozdene ograde...“

„Rekao je baš ’ispred gvozdene ograde?’“

„Da. Sećam se tih reči, pošto su mi privukle pažnju. Neki muškarac je izašao iz kola i krenuo ka vratima. Dok je ulazio u hodnik, Alfred je izašao iz kuće kroz prozor.“

„A alat?“

„Ostavio ga je tamo. Polomio je okno da bi ušao. Sigurna sam u to, pošto obično tako radi. Mislim da bi tako postupio čak i kad bi vrata bila otvorena, zato što je malo na svoju ruku ili možda zato što je sujeveran.“

„Nisu ga, dakle, videli?“

„Ma jesu. Dok je prolazio kroz baštu...“

„Pomenuo je i baštu?“

„Nisam je izmislila. U trenutku dok je prolazio kroz baštu, neko je pogledao kroz prozor i uperio u njega baterijsku lampu, verovatno onu koju je Alfred ostavio za sobom. Skočio je na bicikl i pobegao odatle ne osvrćući se. Vozio je do Sene, ne znam tačno dokle, i bacio je bicikl u reku iz straha da će ga neko prepoznati. Nije se usudio da se vrati ovamo. Otišao je na Severnu stanicu, odakle me je pozvao telefonom, preklinjući me da nikom ništa ne govorim. Molila sam ga da ne ide. Pokušala sam da ga urazumim. Na kraju mi je obećao da će mi pisati na post restant gde se nalazi kako bih mogla da odem kod njega.“

„Još nije pisao?“

„Pismo nije moglo da stigne. Jutros sam svratila u poštu. Već dvadeset četiri sata razmišljam o tome. Kupila sam sve novine, pošto sam mislila da će pisati o ubijenoj ženi.“

Megre podiže slušalicu i pozva policijski komesarijat u Nejiju.

„Halo! Ovde Kriminalistička policija. Niko vam nije prijavio ubistvo u poslednja dvadeset četiri sata?“

„Sačekajte malo. Daću vam sekretara. Ja sam samo kurir.“
Megre nije odustajao.

„Nema nijednog leša na drumu? Nije bilo noćne uzbu-
ne? Nisu izvadili neko telo iz Sene?“

„Ne, ništa, gospodine Megre.“

„Niko nije prijavio pucnjavu?“

„Niko.“

Motka je strpljivo čekala, kao da je u gostima, ruku sklopljenih na tašni.

„Jasno vam je zašto sam došla kod vas?“

„Mislim da jeste.“

„U početku sam mislila da su policajci videli Alfreda. U tom slučaju, bicikl bi ga odao. A tu je i alat koji je ostavio za sobom. Pošto je pobegao preko granice, ne bi poverovali u njegovu priču. Osim toga... u Belgiji ili Holandiji nije ništa sigurniji nego u Parizu. Više volim da sedim u zatvoru zbog pokušaja pljačke, čak i ako će zbog toga robijati pet godina, nego da bude optužen za ubistvo.“

„Nevolja je u tome“, odvrati joj Megre, „što nema leša.“

„Mislite da ga je izmislio ili da ja izmišljam?“

Inspektor ne odgovori.

„Lako ćete pronaći kuću u kojoj je radio te noći. Verovatno ne bih smela to da vam kažem, ali znam da ste to i sami pomislili. Po svemu sudeći, radi se o sefu koji je svojevremeno sâm ugradio. *Planšar* sigurno čuva spisak mušterija. U Nejiju nema mnogo ljudi koji su kupili sef pre najmanje sedamnaest godina.“

„Da Alfred nije imao neku prijateljicu?“

„Dobro! I to mi je palo na pamet. Nisam ljubomorna, a čak i da jesam, ne bih dolazila ovamo da vam pričam

izmišljotine kako bih mu se osvetila, ako ste na to pomislili. Nema prijateljicu, zato što je, jadničak, ne želi. A kad bi želeo, ja bih mu ih obezbedila koliko god hoće.“

„Zašto?“

„Zato što je život ionako dovoljno težak.“

„Imate li novca?“

„Ne.“

„Šta ćete da radite?“

„Snaći ću se, znate i sami. Ovde sam zato da bi se utvrdilo da Alfred nije nikoga ubio.“

„Hoćete li mi pokazati pismo ako vam bude pisao?“

„Pročit ćete ga pre mene. Sada znate da će mi pisati na post restant, pa ćete narediti da nadziru sve pošte u Parizu. Zaboravljate da ja nisam od juče.“

Ustala je. On je i dalje sedeo za stolom. Bila je izuzetno visoka. Odmerila ga je od glave do pete.

„Ako je tačno sve ono što pričaju o vama, ima šanse da mi poverujete.“

„Zašto?“

„Zato što biste u protivnom bili budala. A vi to niste. Pozvate *Planšar*?“

„Da.“

„Obaveštavate me?“

On je pogleda ništa ne odgovorivši i shvati da ne može da zauzda smešak koji mu je zaigrao na usnama.

„Kako hoćete“, uzdahnu ona. „Mogla bih da vam pomognem; ništa vam ne vredi sve to silno znanje, ljudi kao što smo mi razumeju neke stvari bolje nego vi.“

Ovo „mi“ očigledno se odnosilo na čitav jedan svet, onaj u kome je Motka živela, svet s druge strane barikade.

„Ako inspektor Boasje nije na odmoru, sigurno će vam potvrditi ono što sam vam rekla o Alfredu.“

„Nije na odmoru. Sutra putuje.“

Ona otvori torbu i izvadi cedulju.

„Ostaviću vam broj telefona bistroa ispod našeg stana. Ako slučajno budete morali da dođete kod mene, ne bojte se da ću se svući. Sada više volim da ostanem u haljini!“

U njenom glasu je bilo malčice gorčine, ali ne previše. Već sledećeg trenu našali se na sopstveni račun:

„Tako je bolje za sve!“

Tek kad je zatvorio vrata za njom, Megre shvati da je sasvim prirodno stegao ruku koju mu je pružila. Osa je i dalje zujala i vrtela se ukrug tik uz tavanicu, kao da traži izlaz, ne obraćajući pažnju na širom otvorene prozore. Gospođa Megre je tog jutra rekla da će svratiti na cvetnu pijacu i zamolila ga je da je tamo potraži ako bude slobodan oko podneva. Bilo je podne. Dvoumio se, a onda se nagnu kroz prozor, sa koga je video mrlje jarkih boja iza ograde na keju.

Onda uzdahnu i podiže slušalicu.

„Recite Boasju da dođe kod mene.“

Prošlo je sedamnaest godina od suludog događaja u Mesečevoj ulici, Megre je sada bio važna ličnost, nalazio se na čelu odeljenja za ubistva. Pala mu je na pamet zanimljiva ideja, obuzela ga je jedna gotovo detinjasta želja. On ponovo podiže slušalicu.

„Dajte mi, molim vas, *Gostionicu Dofin*.“

U trenutku kad je Boasje ulazio na vrata, Megre je govorio:

„Donećete mi jedan apsint...“

A onda, pogledavši inspektora koji je imao velike krugove od znoja na košulji, ispod pazuha, dodade:

„Bolje dva! Dva apsinta. Hvala.“

Sedi brkovi inspektora Boasjea, koji je bio Provansalac, zadovoljno zadržtaše. On priđe prozorskoj dasci i sede na nju brišući znoj.

2

Gde se malo govori o inspektoru Boasjeu, a više o kući s baštom i gvozdenom ogradom i Megre-ovom susretu ispred te ograde

Pošto je otpio gutljaj apsinta, Megre je morao konačno da progovori:

„Recite mi, stari moj Boasje, šta znate o Alfredu Žisjomu?“

„O Tužnom Alfredu?“

„Da.“

Inspektor se namršti, pogleda popreko Megrea i, zaboravivši da proba svoj omiljeni aperitiv, upita ga glasom koji više nije bio isti:

„Obio je neki sef?“

S inspektorom je uvek bilo tako. Megre je to znao, a znao je i zašto. Ali pošto se prema njemu odnosio s mnogo obzira, jedini je uživao Boasjeovu naklonost.

On je takođe zasluživao čin komesara, koji bi odavno i dobio da ga potpuno nepoznavanje pravopisa i slaba pismenost nisu sprečili da položi najosnovnije ispite.

Uprava, međutim, nije bila glupa, bar u njegovom slučaju. Na čelo službe postavljen je komesar Peše, uvek pospana matora drtina, a Boasje se satirao od posla i dodeljivao zadatke kolegama. Jedino nije pisao izveštaje.

To odeljenje nije rešavalo ubistva, kao Megreovo. Nije se bavilo ni amaterima, službenicima koji iznenada pobjegnu s kasom i sličnim beznačajnim slučajevima.

Klijenti inspektora Boasjea i njegovih ljudi bili su profesionalni lopovi svih vrsta, od kradljivaca nakita koji odsedaju po otmenim hotelima na Jelisejskim poljima, do provalnika i otimača tašni koji se, kao i Žisjom, najčešće kriju u siromašnim četvrtima.

Zato je tamo vladala potpuno drugačija atmosfera nego u specijalnoj brigadi. Kod Boasjea su svi do jednog bili ljudi od zanata. Bitka koju su oni vodili bila je bitka stručnjaka. Nisu se bavili psihologijom, nego su u prste znali svačije bubice i navike.

Inspektor je neretko mogao da se vidi kako mirno sedi na terasi neke kafane u društvu nekog lopova, dok bi Megre teško mogao da zamisli sebe kako sa nekim ubicom vodi ovakav razgovor:

„Bogami, Žilo, odavno nisi odradio neki posao.“

„Ako vi tako kažete, inspektore.“

„Kad smo te poslednji put uhapsili?“

„Ima već šest meseci.“

„Polako ti ponestaje love, a? Kladam se da nešto spremaš.“

Boasje se narogušio pri pomisli da je Tužni Alfred obio neki sef a da on to ne zna.

„Ne znam da li je nešto uradio u poslednje vreme, ali Motka je upravo izašla iz moje kancelarije.“

To je bilo dovoljno da umiri inspektora.

„Ona ništa ne zna“, reče. „Alfred nije čovek koji bi pričao o poslu nekoj ženi, čak ni rođenoj.“

Boasjeov portret Žisjoma prilično je ličio na onaj koji je naslikala Ernestina, samo što je on stavio naglasak na profesionalnu stranu.

„Krivo mi je kad uhvatim i pošaljem na robiju tipa kao što je on. Poslednji put, onomad kad su mu nakalemili pet godina, došlo mi je da zadavim onog njegovog advokata, koji ne zna svoj posao. Taj advokat je prava 'dudara'!“

Teško je reći šta Boasje tačno podrazumeva pod pojmom „dudara“, ali je bilo jasno šta hoće da kaže.

„U Parizu jedino Alfred može tako da se ušunja u kuću u kojoj su stanari i da ne probudi ni mačku dok radi. Što se tiče posla, on je umetnik. Osim toga, ne treba mu niko da mu prikuplja informacije, čuva stražu i obavlja sve ono što ide uz to. Radi sâm i nikad se ne nervira. Ne pije, ne priča i ne izigrava žestokog momka po bistroima. S obzirom na sposobnosti, trebalo bi da bude prebogat. Zna gde se tačno nalazi nekoliko stotina sefova koje je lično ugradio i

odlično poznaje mehanizam, čovek bi pomislio kako treba samo da zavuče ruku u njih. Ali kad god se reši to da uradi, ili naleti na pandura ili nađe samo sitniš.“

Možda je Boasje tako govorio samo zato što je u Tužnom Fredu video otelotvorenje sopstvene sudbine, s tom razlikom što je on bio zdrav, pa je mogao da podnese sve one čašice žestokog pića koje je ispijao na terasama kafana i čekanje u zasedi po čitavu noć, po svakakvom vremenu.

„Najgore je to što bi, čak i da ga osude na deset ili dvadeset godina robije, ponovo počeo po starom čim bi izašao, makar mu tada bilo sedamdeset godina i makar hodao pomoću štaka. Misli kako je dovoljno da uspe samo jedan jedini put i da je to zaslužio.“

„Desilo mu se nešto strašno“, objasni Megre. „U trenutku dok je otvarao sef, negde u Nejiju, primetio je leš u prostoriji.“

„Šta sam vam rekao? To samo njemu može da se desi. Zbrisao je? Šta je uradio s biciklom?“

„Bacio ga je u Senu.“

„Sad je u Belgiji?“

„Verovatno.“

„Pozvaću Brisel, osim ako ne želite vi da ga pronađete.“

„Žarko želim da ga pronađem.“

„Znate li gde se to desilo?“

„Znam da je bilo u Nejiju i da se ispred kuće nalazi bašta sa gvozdenom ogradom.“

„To će biti lako, odmah se vraćam.“

Megre je bio toliko ljubazan da u njegovom odsustvu naruči još dva apsinta iz *Gostionice Dofin*. To ga je podsećalo ne samo na vreme provedeno u Mesečevoj ulici već i na jug Francuske, naročito na jednu kafanicu u Kanu gde je svojevremeno, i neočekivano, vodio istragu koja se razlikovala od ostalih i koja se maltene pretvorila u zadatak na godišnjem odmoru.

Nije izričito obećao gospođi Megre da će se naći s njom na cvetnoj pijaci, a ona je znala da nikad ne treba da ga čeka. Boasje se vrati s fasciklom, iz koje najpre izvadi policijske fotografije Alfreda Žisjoma.

„Evo kako izgleda!“

Sve u svemu, to je pre bilo lice askete nego bitange. Kost i koža, duge i uske nozdrve, pogled koji je imao gotovo mističnu snagu.

Čak i iz tih strogih fotografija iz anfasa i profila, bez okovratnika i sa izbačenom Adamovom jabučicom, izbijala je užasna usamljenost muškarca u čijoj tuzi nije, međutim, bilo ničeg agresivnog.

Rođen kao plen, smatrao je da je potpuno prirodno da ga love.

„Hoćete da vam pročitam podatke o njemu?“

„To danas nije neophodno. Radije bih pregledao dosije odmorne glave. Sada bih da vidim spisak.“

Ova poslednja reč obradova Boasjea, Megre je to znao dok ju je izgovarao, pošto mu je tako odavao priznanje.

„Znali ste da ga imam?“

„Bio sam siguran da ga imate.“

Zato što je Boasje zaista bio dobar u svom poslu. Taj spisak je napravljen na osnovu *Planšarovih* poslovnih knjiga, na njemu su bili sefovi ugrađeni u vreme kad je Alfred Žisjom tamo radio.

„Sačekajte da pronađem Neji. Sigurni ste da se to desilo u Nejiju?“

„Tako kaže Ernestina.“

„I nije tako glupo što se obratila vašem odeljenju, zar ne? Ali zašto baš vama?“

„Zato što sam je ja uhapsio pre nekih šesnaest-sedamnaest godina i zato što mi je tog dana priredila neslanu šalu.“

Boasje se nije začudio, to je ulazilo u rok službe. Obojica su bila na poznatom terenu. Apsint koji se blago presijavao u čašama već je zamirisao u celoj kancelariji, izbezumivši osu.

„Banka... To sigurno nije to... Fred nikad nije upadao u banke, pošto zazire od električnih alarma... Naftna kompanija koja ne postoji duže od deset godina... Parfimerija... bankrotirala prošle godine.“

Boasjeov prst se najzad zaustavi na jednom imenu, na jednoj adresi.

„Gijom Ser, zubar, Ulica Ferm 43a, Neji. Znaete gde je to? Malo dalje od Zabavnog parka, ta ulica je paralelna sa Bulevarom Ričarda Volasa.“

„Znam gde je.“

Pogledaše se.

„Žurite?“, upita Megre.

Dok ga je to pitao, znao je da opet laska Boasjeovom samoljublju.

„Upravo sam sređivao fascikle. Sutra putujem u Bretanju.“

„Idemo?“

„Samo da uzmem sako i šešir. Da pozovem prvo Brisel?“

„Da. I Holandiju.“

„Razumem.“

Do tamo su se vozili na autobuskoj platformi. A onda u mirnoj, palanačkoj Ulici Ferm ugledaše restorančić sa četiri stola na terasi, okružen zelenilom, i sedošće da ručaju.

Trojica zidara u belim radnim kombinezonima, koji su jeli i pili crno vino, bili su jedini gosti u bistrou. Oko Megrea i Boasjea letele su muve. Malo dalje, na pločniku preko puta, videli su crnu gvozdenu ogradu koja je verovatno odgovarala broju 43a.

Nisu se žurili. Ako je u kući zaista bio neki leš, ubica je imao više od dvadeset četiri sata da ga se otarasi.

Posluživala ih je konobarica u crnoj haljini i sa belom keceljom, ali gazda dođe da ih pozdravi.

„Lep dan, gospodo.“

„Lep dan. Da ne znate, slučajno, nekog zubara u ovom kraju?“

Ovaj im pokaza bradom.

„Ima jedan tamo, na drugoj strani ulice, ali ne znam da li je dobar. Moja žena više voli da popravljja zube u Bulevaru Sevastopolj. Pretpostavljam da je ovaj skup. Nema mnogo pacijenata.“

„Poznajete ga?“

„Pomalo.“

Gazda je oklevao. Posmatrao ih je obojicu neko vreme, naročito Boasjea.

„Vi ste iz policije, a?“

Megre radije potvrdi.

„Nešto je uradio?“

„Samo se raspitujemo. Kakav je?“

„Viši i jači i od vas i od mene“, reče ovaj, pogledavši ovoga puta Megrea. „Ja imam devedeset osam kilograma, a on je sigurno težak sto pet.“

„Koliko mu je godina?“

„Pedeset pet? Verovatno je tu negde. Nije mnogo negovan, što je prilično čudno za jednog zubara. Deluje aljkavo, kao neki matori momak.“

„Nije oženjen?“

„Čekajte... U stvari, ako se dobro sećam, oženio se pre otprilike dve godine... U kući živi i jedna starica, pretpostavljam da mu je majka, ona svakog jutra ide u kupovinu...“

„Nemaju služavku?“

„Samo ženu koja im sprema kuću. Zna, nisam baš siguran. Poznajem ga samo zato što povremeno krišom svrati na piće.“

„Krišom?“

„Takoreći. Ljudi poput njega obično ne zalaze u ovakve bistroe. Kad mu se to desi, obavezno baci pogled na svoju kuću, kao da proverava da li ga vide. A dok prilazi šanku, izgleda kao da ga je stid.“

„Jedno crno vino!“, kaže.

Nikad ne naručuje ništa drugo. Znam unapred da ne treba da vraćam flašu na mesto, pošto će naručiti i drugu čašu. Popije ih nadušak, obriše usta, a u ruci već drži pripremljen novac.“

„Je l' ponekad pijan?“

„Nikad. Popije samo dve čaše. Kad izađe, stavi u usta karanfilić ili bombonu od sladića, da mu dah ne zaudara na vino.“

„Kakva mu je majka?“

„Sitna, izrazito mršava starica u crnini, koja se nikom ne javlja i ne deluje ljubazno.“

„A žena?“

„Viđao sam je samo kada prođu u kolima, ali sam čuo da je strankinja. Visoka je i krupna isto kao on i rumena.“

„Mislite da su otputovali na godišnji odmor?“

„Čekajte. Čini mi se da sam mu pre dva ili tri dana posluzio dve čaše crnog vina.“

„Dva ili tri?“

„Samo tren. Te večeri je dolazio vodoinstalater da popravi aparat za točenje piva. Pitaću ženu, da budem siguran da ne pričam gluposti.“

To je bilo dva dana ranije, to jest u utorak, nekoliko sati pre nego što je Alfred Žisjom otkrio ženski leš u kući.

„Sećate li se koliko je bilo sati?“

„Obično dolazi oko pola sedam.“

„Pešice?“

„Da. Imaju crni auto, ali on u to vreme šeta po kraju. Možete li da mi kažete o čemu se radi?“

„Još ni o čemu. Samo proveravamo.“

Muškarac im nije verovao, njegov pogled je to jasno govorio.

„Vratićete se?“

A onda, okrenuvši se ka komesaru, dodade:

„Da vi niste možda gospodin Megre?“

„Neko vam je to rekao?“

„Jedan zidar misli da vas je prepoznao. Ako jeste, moja žena bi bila srećna da vas upozna.“

„Doći ćemo ponovo“, obeća Megre.

Ruku na srce, lepo su se najeli i popili su kalvados, kojim ih je častio gazda, rodom iz Faleza.* Sad su išli pločnikom, senovitom stranom ulice. Megre je pućkao na lulu. Boasje je zapalio cigaretu; dva prsta desne ruke bila su mu tamna od duvana, počađavela kao lula.

Čovek bi pomislio da se nalazi u nekoj varošici, udaljenoj više od sto kilometara od Pariza. Bilo je više privatnih kuća nego zgrada sa stanovima za izdavanje, a neke od njih bile su velike građanske vile stare vek ili dva.

To je bila jedina gvozdena ograda u ulici: crna ograda od kovanog gvožđa iza koje se travnjak presijavao na suncu poput tepiha. Na bakarnoj pločici je pisalo:

*Gijom Ser
zubar*

* Grad u Donjoj Normandiji, u departmanu Kalvados, po kome je čuvena jabukovača dobila ime. (Prim. prev.)

A ispod toga sitnijim slovima:

*Od 2 do 5 h
i na zakazivanje.*

Sunce je obasjavalo pročelje, zagrevajući žućkasti kamen. Ako se izuzmu dva prozora, svi kapci su bili zatvoreni. Boasje oseti da se Megre dvoumi.

„Ući ćete?“

Pre nego što su prešli na drugu stranu, on baci pogled na jedan i drugi kraj ulice i namršti se. Boasje pogleda u pravcu u kom je zurio Megre.

„Motka!“, uzviknu.

Dolazila je iz Bulevara Ričarda Volasa i imala je isti zeleni šešir kao tog jutra. Ugledavši Megrea i inspektora, zastade na tren, a onda krenu pravo ka njima.

„Iznenadjeni ste što sam ovde?“

„Znali ste adresu?“

„Pozvala sam telefonom vašu kancelariju pre nešto više od pola sata. Htela sam da vam javim da sam pronašla spisak. Znala sam da je negde u stanu. Videla sam da ga Alfred proučava, upisuje krstiće. Kad sam jutros izašla iz vaše kancelarije, setila sam se gde bi mogao da ga krije.“

„Gde?“

„Moram li da vam odgovorim?“

„Trebalo bi.“

„Radije ne bih. Ne još.“

„Šta ste još pronašli?“

„Otkud znate da sam još nešto pronašla?“

„Jutros ste bili bez novca, a ovamo ste se dovezli taksijem.“

„Istina je. Pronašla sam i novac.“

„Mnogo?“

„Više nego što sam očekivala.“

„Gde je spisak?“

„Spalila sam ga.“

„Zašto?“

„Zbog krstića. Možda označavaju adrese na kojima je Alfred radio, a ja ipak ne želim da vam obezbedim dokaze protiv njega.“

Ona baci pogled na pročelje kuće.

„Ući ćete?“

Megre klimnu.

„Ne smeta vam da vas sačekam na terasi bistroa?“

Nije uputila ni jednu jedinu reč Boasjeu, koji ju je pri-
lično strogo posmatrao.

„Ako hoćete“, odvrati joj Megre.

A onda, dok se Ernestinina visoka silueta udaljavala u pravcu terase, zajedno sa inspektorom izađe iz hladovine na sunce.

Bilo je dva i deset. Ako nije otišao na godišnji odmor, zubar je, sudeći po onome što je pisalo na bakarnoj ploči, morao da bude u ordinaciji, spreman da primi pacijente. Desno od kapije nalazilo se električno zvono. Megre ga pritisnu i kapija se automatski otvori. Prodoše kroz bašticu i nađoše se pred još jednim zvonom, na kućnim vratima, koja se nisu otvarala automatski. Pošto se unutra

čula zvonjava, dugo je vladala tišina. Dvojica muškaraca su osluškivala, obojica uvereni da je neko s druge strane vrata. Zgledali su se. Najzad je skinut lanac, jezičak u bravi škljocnu i pojavi se uzan prorez u okviru vrata.

„Imate li zakazano?“

„Hoćemo da razgovaramo sa doktorom Serom.“

„On prima samo na zakazivanje.“

Prorez se nije širio. Iza njega se nazirao profil mršave starice.

„Na bakarnoj pločici piše...“

„Pločica je stara dvadeset pet godina.“

„Možete li reći sinu da komesar Megre želi da ga vidi?“

Vrata se još neko vreme nisu pomerala, a onda se otvoriše; pojavi se širok hodnik sa crno-belim pločicama, nalik hodniku u nekom manastiru, dok se za staricu koja ih propusti ispred sebe lako moglo pomisliti da je obučena kao redovnica.

„Izvinite, gospodine komesaru, ali mom sinu nije mnogo stalo do pacijenata u prolazu.“

Žena uopšte nije bila ružna. Iz nje su čak izbijale neverovatna otmenost i dostojanstvenost. Trudila se da osmehom izbriše loš utisak koji je ostavila.

„Izvolite, uđite. Moraćete malo da sačekate. Moj sin je od pre nekoliko godina stekao naviku da odspava posle ručka, naročito leti, još je u krevetu. Pođite, molim vas, za mnom...“

Otvarala je dvokrilna hrastova vrata ulaštena voskom s leve strane hodnika i Megre je imao još jači utisak da se

nalazi u samostanu ili, još bolje, u nekoj bogatoj svešteničkoj kući. Čak ga je i miris, sladak i tajanstven, podsećao na nešto; nije znao na šta, pokušavao je da se seti. U salon, u koji ih je uvodila, dnevno svetlo je prodiralo samo kroz proreze na kapcima; onaj ko bi došao spolja osećao se kao da ulazi u osvežavajuću kupku.

Činilo se da gradska vrema ne može da dopre dotle i da se u kući više od jednog veka ništa nije promenilo, da su ti naslonjači presvučeni izvezenom tkaninom, te teške zavese, taj klavir i taj porcelan oduvek na istom mestu. Isto kao i uvećane fotografije u crnim drvenim okvirima koje su visile na zidu i koje su izgledale kao fotografije iz Nadarovog* vremena. Muškarac utegnuto u okovratnik iz prošlog veka, iznad kamina, imao je široke i duge zulufe, dok je žena od nekih četrdeset godina sa razdeljkom posred glave, na zidu preko puta, ličila na caricu Evgeniju.

Starica, koja bi lako mogla da bude na nekoj od tih fotografija, nije ih ostavljala; pokazala im je na stolice i sklopila ruke kao časna sestra.

„Ne bih da budem nametljiva, gospodine komesaru. Moj sin nema tajni preda mnom. Nikada se nismo razdvajali, iako je prevalio pedesetu. Nemam predstave šta je cilj vaše posete, a pre nego što odem da ga probudim, volela bih da znam...“

* Feliks Nadar je pseudonim Gaspar-Feliksa Turnašona (1820–1929), poznatog francuskog fotografa, karikaturiste, novinara i pisca. (Prim. prev.)

Dobročudno se nasmeši obojici, ne dovršivši rečenicu.

„Zar vaš sin nije oženjen?“

„Dvaput se ženio.“

„Njegova druga žena je ovde?“

U očima joj se pojavi tračak tuge, a Boasje počeo da prekršta i raskršta noge; ovo nije bila sredina u kojoj se osećao prijatno.

„Nije više, gospodine komesare.“

Ona bešumno ode do vrata, zatvori ih, pa se vrati do njih, sede u ugao sofe, potpuno pravih leđa, kako u manastiru uče devojkice da sede.

„Nadam se da nije napravila neku glupost?“, upita ona tiho.

Pošto ju je Megre ćutke posmatrao, ona uzdahnu i reši da ponovo progovori.

„Ako se radi o njoj, dobro sam uradila što sam vas pitala pre nego što odem da probudim sina. Ovde ste zbog nje, zar ne?“

Da li je Megre neprimetno klimnuo glavom? Nije bio svestan toga. Atmosfera u toj kući, a pogotovo ta žena, iza čije se blagosti naslućivala ogromna energija, ostavila je previše snažan utisak na njega.

U njoj, njenoj odeći, držanju i glasu nije bilo nijedne pogrešne note. Čovek bi pre očekivao da je sretne u nekom zamku ili, još bolje, u jednoj od onih prostranih kuća u unutrašnjosti koje su poput muzeja posvećenih nekoj prošloj epohi.

„Kad je ostao udovac, pre petnaest godina, mom sinu dugo nije padalo na pamet da se ponovo oženi.“

„Uradio je to pre dve godine, ako se ne varam?“

Nije pokazala da je iznenađena zato što je tako dobro obavješten.

„Tako je. Tačnije, pre dve i po godine. Oženio se jednom svojom pacijentkinjom, koja je takođe bila u izvesnim godinama. Tada je imala četrdeset pet. Bila je holandskog porekla i živela je sama u Parizu. Ja nisam besmrtna, gospodine komesare. Meni je sedamdeset šest godina.“

„Ne bih vam dao toliko.“

„Znam. Moja majka je živela devedeset dve godine, a baba mi je poginula u devedeset osmoj.“

„A otac?“

„On je umro mlad.“

To je rekla kao da je potpuno nebitno, tačnije, kao da je muškarcima suđeno da umru mladi.

„Ja sam maltene terala Gijoma da se ponovo oženi, misleći da tako neće ostati sâm.“

„Taj brak nije bio srećan?“

„Ne može se reći da nije. Bar u početku. Mislim da je sve zlo poteklo od toga što je bila strankinja. Postoje sitnice na koje čovek ne može da se navikne. Ne znam kako to da objasnim. Evo, uzmimo, recimo, kulinarstvo, ljubav prema određenom jelu! Osim toga, možda je, kad se udavala za mog sina, mislila da je bogatiji nego što zapravo jeste.“

„Ona nije bila dobrostojeća?“

„Bila je prilično imućna. Nije bila bez ičega, ali sa troškovima života koji sve više rastu...“

„Kad je umrla?“

Starica razrogači oči.

„Umrla?“

„Oprostite. Mislio sam da je mrtva. Govorite o njoj u prošlom vremenu.“

Ona se nasmeši.

„To je tačno. Ali ne iz razloga zbog koga vi mislite. Nije mrtva, ali za nas kao da jeste, pošto je otišla.“

„Posle neke svađe?“

„Gijom nije čovek koji se svađa.“

„S vama?“

„Prestara sam da bih se još svađala, gospodine komesare. Previše sam toga videla. Previše dobro znam šta je život i puštam ljude...“

„Kad je napustila kuću?“

„Pre dva dana.“

„Najavila je odlazak?“

„Sin i ja smo znali da će na kraju otići.“

„Govorila vam je o tome?“

„Često.“

„Navela je neki razlog?“

Ona ne odgovori odmah, činilo se da razmišlja.

„Hoćete da vam iskreno kažem šta ja mislim o tome? Nećam se samo zato što se bojim da ćete mi se smeјati. Ne volim da govorim o tim stvarima pred muškarcima, ali pretpostavljam da je komesar donekle kao lekar ili ispovednik.“

„Vi ste katolikinja, gospođo Ser?“

„Da. Snaha mi je bila protestantkinja. To nije bitno. Vidite, bila je u nezahvalnim godinama za ženu. Sve mi manje-više prođemo kroz period od nekoliko godina kad ne ličimo na sebe. Svaka sitnica nas nervira. Lako steknemo pogrešnu predstavu o stvarima.“

„Shvatam. To se desilo u ovom slučaju?“

„To i verovatno još ponešto. Na kraju je samo maštala o rodnoj Holandiji, danima je pisala prijateljicama koje je tamo imala.“

„Da li je vaš sin odlazio s njom u Holandiju?“

„Nikad.“

„Otišla je, dakle, u utorak?“

„Otputovala je vozom u deset do deset sa Severne železničke stanice.“

„Noćnim vozom?“

„Da. Čitav dan se pakovala.“

„Vaš sin ju je otpratio na stanicu?“

„Nije.“

„Pozvala je taksi?“

„Zaustavila ga je na uglu Bulevara Ričarda Volasa.“

„Otada vam se nije javljala?“

„Ne. Mislim da ne oseća potrebu da nam piše.“

„Nisu se razveli?“

„Rekla sam vam da smo mi katolici. Osim toga, moj sin uopšte nema želju da se ponovo ženi. I dalje ne razumem šta je to moglo da se desi kad nas je posetila policija.“

„Hteo bih da znam, gospođo, šta se tačno dogodilo u kući u utorak uveče. Samo još nešto. Nemate služavku, zar ne?“

„Ne, gospodine. Eženi, naša kućna pomoćnica, dolazi svakog dana u devet i ostaje do pet.“

„I danas je ovde?“

„Došli ste na njen slobodan dan. Doći će sutra.“

„Živi u kraju?“

„Živi u Pitou, s druge strane Sene. Iznad gvoždarske radnje preko puta mosta.“

„Pretpostavljam da je ona pomogla vašoj snahi da se spakuje?“

„Ona joj je snela prtljag.“

„Koliko je imala prtljaga?“

„Jedan putnički sanduk i dve kožne putne torbe. Imala je još i kutiju za nakit i toaletni neseser.“

„Eženi je otišla u pet, kao i obično?“

„Upravo tako. Izvinite što sam zbunjena, ali prvi put me ovako ispituju, a uveravam vas...“

„Vaš sin je izlazio u utorak uveče?“

„Šta podrazumevate kad kažete 'uveče'?“

„Pa recimo, pre večere.“

„Bio je u šetnji, kao i obično.“

„Pretpostavljam da je svratio na aperitiv.“

„On ne pije.“

„Nikad?“

„Samo čašu vina razblaženog vodom uz obrok. Pogotovo ne pije te grozote koje se zovu aperitivi.“

Čovek bi pomislio da Boasje, koji je mirno sedeo u svom naslonjaču, ušmrkava miris anisa koji mu se još zadržao u brkovima.

„Čim se vratio, seli smo za sto. Uvek napravi isti krug. Tu naviku je stekao u vreme kad smo imali psa, koga je trebalo izvoditi uvek u isto vreme, čega se on strogo pridržavao.“

„Nemate više psa?“

„Već četiri godine. Otkako je Bibi uginuo.“

„Ni mačku?“

„Moja snaha se užasavala mačaka. Vidite! Opet govorim u prošlom vremenu, zato što je to vreme za nas prošlost.“

„Seli ste za sto sve troje?“

„Marija je sišla dok sam sipala čorbu.“

„Nije izbila svađa?“

„Nije. Večera je protekla u tišini. Znala sam da je Gijom, uprkos svemu, prilično uzbuđen. On na prvi pogled deluje hladno, ali je zapravo izuzetno osetljiv momak. Kad s nekim živite duže od dve godine...“

Megre i Boasje nisu ništa čuli. Ali starica je imala oštar sluh. Ona nagnu glavu kao da osluškuje. To je bila greška, pošto je Megre shvatio šta se dešava; on ustade, ode do vrata i otvori ih: pred njima je stajao neki muškarac, zbilja viši, širi i teži od komesara, prilično zbunjen, koji je verovatno već neko vreme prisluškivao.

Njegova majka nije slagala kad je rekla da spava. Raščupana, proređena kosa bila mu je zalepljena za čelo; navukao je samo pantalone i belu košulju, ostavivši otkopčan okovratnik. Bio je u platnenim patikama.

„Uđite, gospodine Sere“, reče Megre.

„Izvinite. Čuo sam galamu. Pomislio sam...“

Govorio je polako, zureći tromo najpre u jednog, pa u drugog.

„Gospoda su iz policije“, objasni mu majka ustajući.

Nije ništa pitao. Ponovo ih pogleda, pa zakopča košulju.

„Gospođa Ser nam je rekla da vam je žena prekuče otišla.“

On se tada okrenu ka starici, nabravši obrve. Njegovo krupno telo bilo je mlohavo, isto kao i lice, ali je za razliku od mnogih debelih ljudi, delovao usiljeno. Koža mu je bila bez sjaja i veoma bleđa, čuperci smeđih dlaka virili su mu iz nozdrva i ušiju i imao je ogromne žbunaste obrve.

„Šta ova gospoda zapravo žele?“, upita on naglašavajući svaki slog.

„Ne znam.“

Megre se osećao prilično nelagodno. Što se tiče Boasjea, on se pitao kako će se komesar izvući iz neprilike. Ovo nisu ljudi od kojih može da se iznudi priznanje.

„Istini za volju, gospodine Sere, vaša supruga je sasvim slučajno pomenuta u razgovoru. Vaša majka nam je rekla da spavate, pa smo ćaskali dok smo vas čekali. Ako smo moj kolega i ja ovde – reč kolega toliko je godila Boasjeu! – to je zato što imamo razloga da verujemo kako ste bili žrtva pokušaja pljačke.“

Ser nije bio čovek koji skreće pogled. Naprotiv, posmatrao je Megrea kao da želi da mu pročita misli.

„Šta vas je navelo na tu pomisao?“

„Dešava se da dobijemo poverljive informacije.“

„Pretpostavljam da mislite na doušnike?“

„Može i tako da se kaže.“

„Žao mi je, gospodo.“

„Nisu vam provalili u kuću?“

„Da je neko provalio, ne bih propustio da lično obavestim policijskog komesara.“

Nije se trudio da glumi ljubaznost. Nije se nijednom nasmešio.

„Imate sef, zar ne?“

„Pretpostavljam da ne moram da odgovorim na vaše pitanje. Ne vidim, međutim, zašto vam ne bih rekao da ga imam.“

Majka mu je slala znake, verovatno pokušavajući da mu kaže da ne bude toliko osoran.

On je bio toga svestan, ali je ipak terao po svom.

„Ako se ne varam, reč je o *Planšarovom* sefu, koji je ugrađen pre osamnaest godina.“

Nije se zbunio. Dok su Megre i Boasje sedeli u polusenci, on je i dalje stajao i komesar primeti da ima isti podbradak i obrve kao muškarac na portretu. Zabave radi, pokuša da ga zamisli sa debelim zulufima.

„Ne sećam se datuma kad je ugrađen, a to se nikoga i ne tiče.“

„Kad smo ulazili, primetio sam sigurnosnu bravu i lanac na vratima.“

„Mnoga vrata su takva.“

„Vi i vaša majka spavate na prvom spratu?“

Ser ne odgovori iz inata.

„Vaša radna soba i ordinacija nalaze se u prizemlju?“

Megre po staričinom pokretu shvati da se te dve prostorije nastavljaju na salon.

„Mogu li da bacim pogled?“

Ser je oklevao. Zausti nešto da kaže i Megre je bio siguran da će reći „ne“. I njegova majka je to osetila, pa se umeša.

„Zašto ne bismo ispunili želju ovoj gospodi? Sami će se uveriti da niko nije provalio.“

Muškarac slegnu ramenima, i dalje se jogunio, durio, pa izbegnu da pođe za njima u susedne prostorije.

Gospođa Ser ih najpre uvede u radnu sobu, starinski uređenu i tihu isto kao salon. Iza stolice sa crnim kožnim naslonom uzdizao se veliki tamnozeleni sef. To je bio prilično star model. Bosje mu priđe i zlački pređe rukom preko metala.

„Vidite da je sve u redu“, reče starica. „Ne ljutite se na mog sina zato što je loše volje, ali...“

Ona učuta videvši ga kako stoji u okviru vrata i posmatra ih istim onim besnim pogledom.

A onda, pokazujući im ukoričene knjige na policama i trudeći se da bude ljubazna, nastavi:

„Neka vas ne čudi što su ovo prvenstveno pravne knjige. One potiču iz biblioteke moga muža, koji je bio advokat.“

Onda otvori još jedna vrata. Prostorija je bila uređena na prepoznatljiv način, ličila je na bilo koju zubarsku

ordinaciju, sa stolicom i uobičajenim instrumentima. Do polovine prozora okna su bila od mutnog stakla.

Dok su se vraćali kroz radnu sobu, Boasje priđe jednom prozoru, prevuče prstima preko njega, pa mahnu glavom Megreu.

„Je l' ovo okno odavno zamenjeno?“, upita komesar.

Starica bez oklevanja odgovori:

„Pre četiri dana. Prozor se otvorio za vreme velike oluje, koje se sigurno sećate.“

„Pozvali ste stakloresca?“

„Ne.“

„Ko je zamenio okno?“

„Moj sin. Voli da majstoriše. On obavlja sve sitne popravke po kući.“

Tada Gijom Ser nestrpljivo reče:

„Ova gospoda nemaju pravo da nas uznemiravaju, mama. Ne odgovarajte više na njihova pitanja.“

Ona mu okrenu leđa i uputi Megreu smešak koji je značio:

„Ne obraćajte pažnju. Upozorila sam vas.“

Njen sin ostade da stoji nasred salona, a ona ih povede do ulaznih vrata i, nagnuvši se ka njima, šapnu im:

„Ako želite da razgovarate sa mnom, dodite kad on nije tu.“

Ponovo se nađoše na suncu, koje im se istog trena zalepi za kožu. Kad su izašli kroz gvozdenu kapiju – koja je tiho zaškripala, kao kapija nekog manastira – na pločniku

preko puta ugledaše Ernestinin zeleni šešir. Sedela je na terasi bistroa.

Megre se nećkao. Mogli su da skrenu levo i izbegnu je. Ako bi otišli kod nje, to bi maltene izgledalo kao da joj polažu račune.

Komesara je možda bilo stid, pa promrmlja:

„Da svratimo na kriglu piva?“

Dok su joj prilazili, upitno ih je posmatrala.